

Rådsrekommendation om den politiska agendan för Europeiska forskningsområdet 2025–2027

Utbildningsdepartementet

Dokumentbeteckning

COM(2025) 62

Celexnummer 52025DC0062

Förslag till en rådsrekommendation om den politiska agendan för Europeiska forskningsområdet 2025–2027

Tidigare faktapromemorior i ämnet: 2020/21:FPM25, 2024/25:FPM8

Sammanfattning

Europeiska kommissionen presenterade den 28 februari 2025 ett förslag till en rådsrekommendation om den politiska agendan för Europeiska forskningsområdet (ERA) 2025–2027. Kommissionens förslag utgår från de fyra prioriterade områdena som finns i rådsrekommendationen från 2021 om en pakt för forskning och innovation i Europa. Kommissionen föreslår dels långsiktiga och strukturella ERA-policyer, dels konkreta och målinriktade ERA-åtgärder, vilka medlemsstaterna ska implementera på frivillig basis. I förslaget konstateras att EU investerar 2,3 % av BNP i forskning och utveckling (FoU), vilket är betydligt mindre än målsättningen på 3%. För att kunna nå målet krävs åtgärder för att öka både de offentliga och privata FoU-investeringarna.

Regeringen välkomnar kommissionens förslag till rådsrekommendation om en politisk agenda för Europeiska forskningsområdet 2025–2027. Regeringen anser att ERA är ett viktigt politiskt initiativ och att dess utveckling och bidrag till minskad fragmentering har stor betydelse för att kunskap ska komma samhället och dess invånare till nytta. Regeringen betonar vikten av att ERA fortsätter att bygga på excellensprincipen så att de bästa forskarna med de bästa idéerna erhåller stöd och finansiering. Regeringen anser att processen för

åtaganden i de föreslagna ERA-åtgärderna måste förenklas för att underlätta deltagandet.

1. Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Målsättningen med det Europeiska forskningsområdet (ERA) är att stärka unionens vetenskapliga och tekniska grund genom att åstadkomma fri rörlighet för forskare, vetenskapliga rön och teknik. I november 2021 antogs rådslutsatser om den framtida styrningen av ERA samt en rådsrekommendation om en pakt för forskning och innovation i Europa. Rådslutsatserna innehöll en politisk agenda för ERA för perioden 2022–2024. Agendan bestod av ERA-åtgärder som skulle bidra till de prioriterade områden som definierades i rådsrekommendationen. Åtgärderna har fokuserat på områdena forskarkarriärer, forskningsinfrastrukturer, öppen vetenskap, förtroende för vetenskap genom medborgarengagemang samt mobilisering av resurser för tematiska forsknings- och innovationssamarbeten. Styrningen av ERA-aktiviteterna sker genom ERA Forum som består av kommissionen, medlemsstaterna, associerade länder till Horisont Europa och intresseorganisationer på europeisk nivå. Kommissionens förslag till rådsrekommendation om en politisk agenda för Europeiska forskningsområdet 2025–2027 presenterades den 28 februari 2025.

1.2 Förslagets innehåll

Kommissionens förslag utgår från de fyra prioriterade områdena som finns i rådsrekommendationen från 2021 om en pakt för forskning och innovation i Europa. Förslaget innehåller elva långsiktiga och strukturella ERA-policyer samt åtta målinriktade och konkreta ERA-åtgärder, vilka medlemsstaterna ska implementera på frivillig basis. De strukturella ERA-policyerna och ERA-åtgärderna beskrivs i detalj i en bilaga till förslaget.

Förslaget innebär att det nuvarande samarbetet mellan kommissionen, medlemsstaterna, associerade länder och intresseorganisationer om ERA:s politiska agenda fortsätter via ERA Forum. Dessutom finns den rådgivande kommittén ERAC som bidrar till styrningen av ERA.

I förslaget till rekommendation konstateras att EU investerar 2,3 % av BNP i forskning och utveckling (FoU), vilket är betydligt mindre än målsättningen på 3 %. Det är även lägre än vad många av EU:s konkurrentländer avsätter för FoU. För att kunna nå 3 %-målet krävs koordinerade åtgärder för att öka de offentliga och privata FoU-investeringarna. Enligt förslaget kommer ytterligare reformer krävas för att stärka de nationella FoI-systemen och skapa största möjliga nytta av ökade investeringar.

Kommissionen och medlemsstaterna ska fortsätta att använda det system som finns för uppföljning av ERA som beskrevs i pakten för forskning och innovation i Europa, vars detaljer sedan utvecklats av kommissionen.

Prioriterat område: En fördjupad, verkligt fungerande inre marknad för kunskap

I förslaget till rådsrekommendation anges att den fria rörligheten för forskare, kunskap och data är av största betydelse för att skapa ett mer effektivt och inkluderande europeiskt forsknings- och innovationssystem. Ett sådant system bidrar till att minimera duplikationen av resurser och skapar kritisk massa.

För arbetet inom detta prioriterade område föreslår kommissionen att EU arbetar med sju strukturella ERA-policyer: i) öppen vetenskap, ii) forskningsinfrastruktur, iii) jämställdhet, lika möjligheter för alla och inkludering, iv) forskarkarriärer och rörlighet, v) forskningsutvärderings- och belöningsystem, vi) kunskapsutnyttjande och vii) globalt samarbete.

Kommissionen föreslår även fyra ERA-åtgärder: i) jämlik tillgång till öppen vetenskap, ii) främja det europeiska systemet för forskningsbaserad policy, iii) underlätta och påskynda en ansvarsfull användning av AI inom forskning och iv) öka forskningssäkerheten.

Prioriterat område: Tillsammans ta itu med den gröna och digitala omställningen och andra utmaningar som påverkar samhället och öka samhällets deltagande i det europeiska forskningsområdet

Kommissionen anser att ERA behöver skapa synergier med sektorpolitik och industripolitik för att kunna stärka konkurrenskraften, förbättra människors livskvalitet och ta itu med samhällsutmaningar såsom den gröna och digitala

omställningen. FoI-investeringar måste leda till användbara resultat som används och utvecklas av marknaden.

Kommissionen föreslår tre strukturella ERA-policyer för detta prioriterade område: i) utmaningsbaserade initiativ, ii) synergier med utbildning och den europeiska kompetensagendan och iii) ett aktivt medborgar- och samhällsengagemang för forskning och innovation.

Kommissionen föreslår även tre ERA-åtgärder: i) påskynda investeringarna i FoI för att bidra till Europas industriella omvandling och hållbar konkurrenskraft, ii) påskynda utvecklingen av nya metoder för biomedicinsk forskning och testning av läkemedel och medicintekniska produkter och iii) ett ramverk för en europeisk strategi för integritet och etik inom forskning och innovation mot bakgrund av nya utmaningar.

Prioriterat område: Öka tillgången till spetskompetens inom forskning och innovation i hela unionen och förbättra sammanlänkningarna mellan innovationsekosystem i hela unionen

I förslaget från kommissionen konstateras att excellens inom forskning finns i hela Europa och inom alla åldersgrupper, discipliner och sektorer. Dess fulla potential har ännu inte utnyttjats på grund av betydande skillnader i möjligheter för forskare och innovatörer inom ERA.

Kommissionen föreslår en strukturell ERA-policy för detta område, vilken handlar om att skapa synergier mellan EU:s, nationella och regionala finansieringsprogram. Vidare föreslår kommissionen en ERA-åtgärd, vilken riktar sig mot personer som arbetar med styrning och administration av forskning.

Prioriterat område: Främja samordnade investeringar och reformer inom forskning och innovation

Kommissionen skriver i sitt förslag att det vore kontraproduktivt om FoI-investeringar och -initiativ inom EU blir duplicerade eller fragmenterade. Gränsöverskridande samarbete kan öka effektiviteten genom att resurser slås samman och genom att öka kunskapsspridningen för att främja innovation. För att säkerställa att dessa investeringar är effektiva kommer det i vissa fall krävas strukturella reformer i nationella FoU-system. Syftet med dessa reformer ska

vara att öka den vetenskapliga excellensen, säkerställa kunskapsutnyttjande av forskningsresultat, förbättra kopplingarna mellan forskning och näringsliv samt bättre utforma policys för att stödja företagsinnovation. Kommissionen föreslår ingen specifik ERA-åtgärd för detta prioriteringsområde, men framhåller att FoI-åtgärder inom ramen för EU:s facilitet för återhämtning och resiliens förväntas öka den nationella innovationskapaciteten, särskilt i länder som släpar efter.

Slutligen beskrivs arbetet inom ramen för den europeiska planeringsterminen, vilket innebär att kommissionen gör analyser av de nationella FoI-systemen och utfärdar landspecifika rekommendationer. Sedan görs uppföljningar av vilka policyåtgärder som genomförts. För att stödja medlemsstaterna och associerade länder till Horisont Europa att reformera sina FoI-system finns möjligheter till expertrådgivning som kommissionen organiserar.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Rekommendationen har ingen effekt på svenska regler.

1.4 Budgetära konsekvenser och konsekvensanalys

Rekommendationen har inga budgetära konsekvenser.

2. Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar kommissionens förslag till rådsrekommendation om en politisk agenda för Europeiska forskningsområdet 2025–2027.

Regeringen anser att ERA är ett viktigt politiskt initiativ och att dess utveckling och bidrag till minskad fragmentering har stor betydelse för att kunskap ska komma samhället och dess invånare till nytta. ERA ska bidra till att stärka den samlade europeiska forskningskapaciteten, innovationsförmågan och konkurrenskraften.

Regeringen betonar vikten av att ERA fortsätter att bygga på excellensprincipen så att de bästa forskarna med de bästa idéerna erhåller stöd och finansiering.

Regeringen konstaterar att många åtgärder för att utveckla ERA ligger på nationell nivå och framhåller att dessa ska vara frivilliga. Regeringen anser att det för utvecklingen av ERA är viktigt att betona det nationella ansvaret av investeringar i forskning och utveckling där andra länder behöver uppfylla treprocentsmålet.

Regeringen framhåller vikten av att erfarenheterna från policyagendan för 2022–2024 låg till grund för utvecklingen av policyagendan 2025–2027 och att viss kontinuitet bibehålls bland åtgärderna.

Regeringen välkomnar strukturen med de fyra prioriterade områdena som först angavs i rådsrekommendationen från 2021 om en pakt för forskning och innovation i Europa, och att de föreslagna ERA-åtgärderna ska implementeras på frivillig basis.

Regeringen anser att processen för åtaganden i de föreslagna ERA-åtgärderna måste förenklas för att underlätta deltagandet.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaterna ståndpunkter är inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Europaparlamentets ståndpunkter är inte kända.

2.4 Remissinstansernas och andra intressenters ståndpunkter

Rekommendationen är inte remissbehandlad.

3. Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Artikel 179.1 Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) anger att unionen ska ha som mål att stärka unionens vetenskapliga och tekniska grund genom att åstadkomma ett europeiskt forskningsområde med fri rörlighet för forskare, vetenskapliga rön och teknik.

Artikel 181 (FEUF) anger att unionen och medlemsstaterna ska samordna sin verksamhet inom forskning och teknisk utveckling för att säkerställa det inbördes sammanhanget mellan medlemsstaternas politik och unionens politik. I nära samarbete med medlemsstaterna får kommissionen ta alla lämpliga initiativ för att främja denna samordning.

Artikel 182.5 (FEUF) anger att som komplement till de i det fleråriga ramprogrammet angivna verksamheterna ska Europaparlamentet och rådet, i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén, föreskriva nödvändiga åtgärder för att genomföra det europeiska forskningsområdet.

Artikel 292 (FEUF) anger att rådet ska anta rekommendationer. Det ska besluta på förslag av kommissionen i samtliga fall där fördragen föreskriver att rådet ska anta akter på förslag av kommissionen.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna

Inte tillämpligt då det rör sig om en rekommendation.

4. Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förslaget kommer att förhandlas i rådsarbetsgruppen för forskning under våren 2025 och ett beslut väntas vid konkurrenskraftsrådets möte den 23 maj.

4.2 Fackuttryck och termer

ERAC (Kommittén för det europeiska forskningsområdet och innovation) är en rådgivande kommitté med uppdrag är att ge råd till ministerrådet, kommissionen och medlemsländerna. Ledamöterna i ERAC är företrädare från EU:s medlemsstater och kommissionen. Länder som är associerade till EU:s ramprogram för forskning och innovation får delta som observatörer.

ERA Forum är en expertgrupp som har i uppdrag att ge kommissionen råd och stöd i samband med genomförandet, övervakningen och översynen av den politiska agendan för ERA. Gruppen består av representanter för EU:s

medlemsstater, associerade länder till EU:s ramprogram för forskning och innovation, kommissionen och olika intresseorganisationer.